

בס"ד. שיחת* יום ד' פ' יתרו, ט"ו בשבט, ה'תשל"א.

בלתי מוגה

א. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ארבעה ראשי שנים הם (הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).

* * *

ב. ע"פ האמור (במאמר¹) בענין "כי האדם עץ השדה"² — עץ השדה" דייקא, שאין זה "שדה הלבן", שבו צומחים תבואות וירקות בכלל, אלא "שדה אילן" שבו צומחים אילנות שעושים פירות, וכמבואר בחסידות שהחילוק ביניהם בעבודת האדם הוא בדוגמת החילוק שבין עבודת התפלה ועבודת התורה — ש"אילן" קאי על סוג בנ"י שעוסקים בתורה, תלמידי חכמים (כדאיתא בגמרא במסכת תענית³), הרי מובן, ש"ר"ה לאילן" הוא הזמן המתאים לעורר על ההוספה בלימוד התורה.

וזהו גם אחד הטעמים להתוועדות זו — כדי לעורר במיוחד שטוב ונכון וישר (ככל ט"ו הענינים שמונים מיד לאחרי ק"ש⁴) "לכבוש" את העולם מתוך "שטורעם" ע"י הוספה ביתר שאת וביתר עוז בלימוד התורה, כל אחד ואחד בענינו, ובלשון רבינו הזקן בתניא⁵: "כדת הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה".

והוספה זו צריכה להיות הן בכמות — להוסיף בכמות הזמן של לימוד התורה, והיינו, שאף שישנם זמנים שע"פ הלכות ת"ת⁶ שייכים הם (לא ללימוד התורה, אלא) לעבודה אחרת, ועד לעבודה ד"בכל דרכיך דעהו"⁷, מ"מ, צריך "לגזול" מזמנים אלו כדי להוסיף בקו התורה; והן באיכות — שבאותן שעות שבהם חייב ללמוד תורה ע"פ הלכות ת"ת, באותה כמות זמן, תהי' איכות הלימוד באופן של יתר שאת ויתר עוז, כך, שגם בזמן מועט יפעל מה שפועלים בדרך כלל במשך זמן ארוך.

ג. ובפרטיות יותר:

(3) ז, א.
(4) ב"אמת ויציב".
(5) פל"ד.
(6) ראה ה' ת"ת לאדה"ז פ"ג. וש"נ.
(7) משלי ג, ו.

(* תוכן הדברים בקיצור הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ו ע' 312 (נדפס גם לקמן ע' 193 ואילך).
(1) פ"ב ואילך (לעיל ס"ע 176 ואילך).
(2) פ' שופטים כ, יט.

כתיב⁸ "הזורעים בדמעה ברנה יקצורו הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע בוא יבוא ברנה נושא אלומותיו".

וענין זה הוא לא רק בנוגע לתבואה וירקות, שהצמיחה שלהם היא במשך זמן קצר לפי ערך, אלא עד"ז גם בעבודת האילן, שצריך להמתין משך זמן ארוך עד שרואים פירות (כפי שנימנו חילוקי הזמנים בגמרא מסכת בכורות⁹), ובפרט פירות חשובים, ועד לתמר שעיקר הפירות באים רק לאחרי שבעים שנה¹⁰, ועד"ז בעבודת האדם — "צדיק" ("ועמך כולם צדיקים"¹¹) כתמר יפרח¹² — "ימי שנותינו בהם שבעים שנה"¹³ (ובזה נכללים גם אלו שאצלם הרי זה "ואם בגבורות שמונים שנה"¹³, ועד לאלו שב"שבעים שנה" שלהם נכללת העבודה במשך הזמן של מאה ועשרים שנה).

וכשם שישנו הענין דשבעים שנה בכללות, כך ישנו גם הענין דשבעים שנה בפרטיות — בכל יום ויום, שהוא בדוגמת משך כל ימי חייו, שהרי הזמן של סוף היום שבו עורכים את ה"חשבון" בקריאת שמע על המטה, ואומרים "בידך אפקיד רוחי"¹⁴, הוא בדוגמת לאחרי שבעים שנה (או מאה ועשרים שנה), אלא שזהו בחיים חיותו בעלמא דין בתור נשמה בגוף, כיון שיודעים שלמחרת בבוקר בודאי יחזיר לו הקב"ה את נשמתו, כפי שאומרים בכל בוקר: "שהחזרת בי נשמת", ועד להדין שנעשה כברי חדשה¹⁵, וכך בכל יום ויום במשך כו"כ עשירות בשנים, לאריכות ימים ושנים טובות.

ולכן, במשך היום צריך להיות לימוד התורה באופן ד"יגעת (ומצאת)¹⁶ בדוגמת היגיעה ד"הזורעים בדמעה", ש"הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע", עד שמגיע להתרת כל הספיקות — לאחרי הקושיות וההעלמות והסתרים וכו' שישנם בלימוד התורה בזמן הזה באופן ד"במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל"¹⁷ — כמובן מזה שאומרים "אין שמחה כהתרת הספיקות"¹⁸, שכן הוא בנוגע לקצה ההפכי, שאין צער גדול יותר מעמידה באופן של ספק; ואז, לסוף היום, לאחרי היגיעה

(8) תהלים קכו, ה-ו.	(14) שם לא, ו.
(9) ח, א.	(15) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רס"ד. וש"נ.
(10) ראה זח"ג טז, א ובנצ"ז אות ד.	(16) מגילה ו, ריש ע"ב.
(11) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.	(17) סנהדרין כד, א.
(12) תהלים צב, יג.	(18) מאמר החכם — הובא בהמשך מים רבים תרל"ו בתחלתו. וראה שו"ת הרמ"א ריש ס"ה. מצו"ד משלי טו, ל.
(13) שם צ, יו"ד.	

במשך כל היום, נעשה "ומצאת" ("ברנה יקצורו") — השגות נפלאות באופן ד"גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"¹⁹, כפי שקאי בפשטות על פנימיות התורה, וכפי שמשמע בכ"מ, נעשה עי"ז גם לימוד נגלה דתורה באופן נעלה ביותר, אפילו כפי שלומדים נגלה דתורה בדרך הנגלה.

ד. והסך-הכל והנקודה בזה:

מכאן ולהבא יוסיף כל אחד ואחד בלימוד התורה, ואפילו בעלי עסק, הנה לא זו בלבד שבאותה כמות הזמן יהי לימודם באיכות נעלית ביותר, אלא עליהם להוסיף גם בכמות הזמן של לימוד התורה.

ועאכו"כ אלו שיושבים באהלה של תורה, ובמיוחד תלמידי ישיבות בכלל ותלמידי ישיבות "תומכי תמימים" בפרט — שמהם דורשים להיות "תמימים" בעבודתם, ולהיות "נרות להאיר"²⁰, להראות דוגמא חי' כיצד צריך להיות לימוד התורה אצל תלמיד מכל שאר הישיבות, וכן בנוגע לבעלי-בתים בקביעות עתים לתורה שלהם — הרי בודאי שצריכים להוסיף בלימוד התורה הן בכמות והן באיכות, וכמה פעמים ככה.

וה' יצליחם, שתקויים בזה ההבטחה ש"הזורעים בדמעה .. הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע", בודאי "ברנה יקצורו .. בוא יבוא ברנה נושא אלומותיו".

וענין זה יומשך גם בזמן העבודה עכשיו — כדרשת רז"ל²¹ "שור כשהוא חורש הולך ובוכה" ("הלוך ילך ובכה", "על השור הכתוב אומר", נוסף על האדם שמנהיג את השור, שעליו נאמר "הזורעים בדמעה"), ובחזירתו אוכל חזיו (שחת) מן התלם" (שזרעו בהליכתן, שכשהוא זורע מיד מתחלת ליגדל), והיינו, שאין צורך אפילו להמתין יום שלם — שהרי זמן העבודה ע"פ תורה אינו במשך כל המעת-לעת, אלא רק ביום, כמ"ש²² "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב", שאז מסתיימת כבר העבודה, ואפילו בו ביום (לא רק באותו מעת-לעת), הנה לאחרי הליכתו (מלמעלה למטה) לחרוש, כשהי' חוזר מהחרישה עם השור, הי' השור יכול כבר לאכול מהעשבים שצמחו ע"י החרישה שלו, ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע לאילנות ופירותיהם, ובפרט בנוגע לעשבים גופא — חטה שהיא מאכל אדם.

20) ראה גם תו"מ ח"ד ריש ע' 228. וש"נ.

21) תענית ה, א (ובפרש"י).

22) שם קד, כג. וראה גם תו"מ חל"א ע'

201. וש"נ.

19) תהלים קיט, יח. וראה רמב"ם

בהקדמתו לפיה"מ (ד"ה אח"כ ראה להסתפק).

וראה גם ד"ה גל עיני תשל"ז (תו"מ סה"מ

אייר ע' רצא ואילך). וש"נ.

וכיון שכך נאמר במדרשי חז"ל, והובא בחסידות²³, והרי תורת החסידות אומרת שכל ענין צריך לבוא באופן של "בכך" בפועל, הרי מובן שיכולים לראות זאת בפועל ממש — שכאשר יושבים בבוקר ללמוד מתוך החלטה גמורה שהלימוד יהי' באופן ד"יגעת", הנה עוד במשך היום (מבלי להמתין על הזמן דקריאת-שמע על המטה) יראו כבר את הענין ד"ומצאת" בהצלחה רבה ונפלאה ביותר.

ה. ויה"ר שיתקבלו הדברים על מנת לעשות כן בפועל, כל אחד ואחד "לפום שיעורא דילי", ועוד למעלה יותר מ"שיעורא דילי", ויעשו זאת בשמחה ובטוב לבב.

ולאחרי "ר"ה לאילן" תהי' שנת הצלחה באופן דהולך ומוסיף ואור בלימוד התורה — "בחוקותי תלכו"²⁴, "שתהיו עמלים בתורה"²⁵, ובדרך ממילא תבוא מזה הצלחה בעבודת קיום המצוות — "מצוותי תשמרו"²⁴, ועד — "ונתתי גשמיכם בעתם"²⁶, כפירוש הבעש"ט²⁷ ש"גשמיכם" קאי על הגשמיות שגם היא תהי' "בעתם", וכל זה — למטה מעשרה טפחים, ובעגלא דידן, ובטוב הנראה והנגלה.

* * *

ו. מסתמא ימסרו את הדברים האמורים, כל אחד למי שביכלתו למסור — בשם אומרו או לא בשם אומרו, ובלבד שיפעלו פעולתם²⁸ — להוסיף בענין ד"האדם עץ השדה", דקאי על ת"ח, שכל יהודי יהי' ת"ח, וכאשר ישנו אצל ת"ח הענין ד"טעמו וראו כי טוב"²⁹, שרואה את העריבות ("די געשמאקייט") שבזה, הרי בודאי מוסיף בזה מידי יום ביומו.

וכן ימסרו שזהו ענין השייך לכל המדינות איזו שהן — הן בארץ הקודש והן בחוץ-לארץ,

ואפילו בנוגע למדינות ההם שאין מזכירים בשמם, אבל כל אחד יודע הכוונה — הנה עכשיו אין מה להתפעל כו', כיון שהם עסוקים עכשיו עם דאגות וענינים אחרים, כך, שכל אחד יכול לעסוק (אם כי

(23) אוה"ת משפטים ס"ע א'קפט ואילך. (27) ראה כש"ט סוסר"ז. וראה גם תו"מ

(24) ר"פ בחוקותי. חס"ב ע' 129. וש"נ.

(25) תו"כ ופרשיי עה"פ. (28) ראה גם תו"מ ח"ג ריש ע' 286.

(26) שם, ד. וש"נ.

(29) תהלים לד, ט.

מתוך זהירות שלא לנקר את העיניים ולא להתגרות וכו') ולהצליח בהפצת לימוד התורה, הן נגלה והן חסידות, וכיון שלימוד מביא לידי מעשה — גם בחיזוק בקיום המצוות, ועד לקיום המצוות בהידור, ומתוך שמחה וטוב לבב, ובאופן שלא זו בלבד שלא יזיק הדבר לאף א', אלא אדרבה, שיועיל בכל עניניהם.

והשי"ת יעמיד כל אחד ואחד מהם על תפקידו ושליחותו הקדושה, להפיץ היהדות בכלל והמעיינות בפרט, ומתוך שמחה וטוב לבב, באופן שלא זו בלבד שהמשך שהייתם שם לא תזיק, אלא אדרבה — תועיל ותצליח ותוסיף בשכרו של הקב"ה ש"נותן בעין יפה"³⁰,

ובבוא העת והזמן — יוציאו אותם בשלימות, בגופם ובנשמתם, יחד עם בנים ובני בנים, ונתראה עמהם בשמחה ובטוב לבב, ועד שנלך כולנו יחד לקבל פני משיח צדקנו, ולקבל את הגאולה האמיתית והשלימה, ובקרוב ממש.

*

ז. מובא באחרונים³¹ המקור לכך שחמשה עשר בשבט אסור בתענית (ועד שציבור שגזרו כו' דוחים התענית) ואין אומרים בו תחנון (כפי שנפסק בשו"ע³²), לפי שנחשב כמו ענין של יום-טוב (אע"פ שלא נזכר לכאורה ענין ה"יו"ט שלו) — שלמדים זאת מדברי המשנה³³ "ד' ראשי שנים הם", שנזכרו כולם ביחד, ולכן, כשם שלא שייך ענין התענית ותחנון בשלשת ראשי-שנים הראשונים, "אחד בניסן", "אחד בתשרי" ו"אחד באלול" (להיותו ר"ח), כך גם בר"ה הרביעי — לא רק לדעת ב"ש שהוא "באחד בשבט" (ר"ח), אלא אפילו לדעת ב"ה שהוא "בחמשה עשר בו"³³ — לא שייך ענין התענית ותחנון.

וכמדובר כמ"פ³⁴ בנוגע לשלילת ענין התענית ותחנון — אף שלכאורה ישנם הענינים שבשבילם יש צורך בתענית ואמירת תחנון — שאותם ענינים שבשאר הימים פועלים אותם ע"י אמירת תחנון ותענית, פועלים אותם בימי רצון אלו דוקא ע"י שלילת אמירת התחנון ושליילת ענין התענית.³⁵

(33) ר"ה בתחלתה.

(34) ראה גם תר"מ חנ"ג ע' 441 (תחנון).
וש"נ. חנ"ו ע' 33 הערה 5 (תענית). וש"נ.

(35) ראה גם מאמר יונת אלם (להרמ"ע מפאנו) פצ"ד.

(30) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.

(31) הגמ"י לרמב"ם ה"י שופר רפ"א (אות א).

(32) שו"ע או"ח סתקע"ב ס"ג. שם סקל"א

וכללות הענין בזה — שכל זמן שישנו ענין ה"זדונות", ואפילו כאשר "זדונות נעשו לו כשגגות"³⁶, אזי יש צורך בענין התחנון וענין התעניות; אבל כאשר "זדונות נעשו לו כזכויות"³⁶ (ע"י עבודת התשובה "בשעתא חדא וברגעא חדא"³⁷) — הרי אין על מה לומר תחנון! ואדרבה — צריך להיות בשמחה וטוב לבב³⁸, ולכן נעשה שלילת ענין התענית, כנ"ל.

ח. ועוד ענין בחמשה עשר בשבט — שקשור בפרטיות עם ענין אכילת פירות³⁹ (לא אכילת תבואה, אלא אכילת פירות דוקא), וכמדובר לעיל, שענין הפירות קשור עם נטיעה, שדורשת יגיעה גדולה, ודוקא ע"ז באים ענינים חשובים ביותר, ועד — פירות מתוקים ביותר; ובנוגע לפירות גופא — הרי זה קשור במיוחד עם פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל⁴⁰.

והענין בזה:

לארץ ישראל יש מעלה גדולה — "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁴¹.

ולכאורה: מה שייך להוסיף ולשבח את ארץ ישראל, לאחר שישנו השבח העיקרי ש"עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"? אך אעפ"כ אומרים שישנו שבח גדול יותר — "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש"⁴²:

הענין ד"עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" — אינו עבודת האדם; זהו ענין שהקב"ה נותן בדרך מתנה, מלמעלה למטה; אך ישנו ענין נעלה יותר — "למעשה ידיך תכסוף"⁴³, שזהו מה שפועל יהודי בעבודתו, ובאופן של יגיעה עצומה — כמו בעבודת האילן התחתון שהיא באופן של יגיעה יותר מעבודת התבואה, כפי שרואים בפשטות שבתבואה משקיעים פחות כח מאשר באילן, ובתבואה יש פחות עגמת-נפש — כיון שבמשך זמן קצר רואים את התוצאות, משא"כ באילן

ט"ו בשבט תשכ"ו ס"ג (תו"מ חמ"ו ס"ע 93).

41 עקב יא, יב.

42 שם ח, ח.

43 איוב יד, טו. וראה של"ה שער הגדול

(קט, ב ואילך). עבוה"ק שער העבודה בתחלתו.

36 יומא פו, ב.

37 זח"א קכט, סע"א.

38 שבת ל, ב.

39 מג"א או"ח סקל"א סקט"ז. השלמה

לשו"ע אדה"ו שם ס"ח.

40 ראה מועד לכל חי (לר"ח פאלאג'י)

ס"ל אות ז"ח. וראה גם שיחת ש"פ בשלח,

שנמצא במעמד ומצב של ספיקות במשך כל השנים עד שרואה את צמיחת הפירות.

וזהו שבחה של ארץ ישראל — שההתחלה היא אמנם ב"ארץ חטה ושעורה", אבל זהו רק השבח הראשון, ולאח"ז הולך וניתוסף — "מעלין בקודש"⁴⁴, עד ל"ארץ זית שמן ודבש".

וענינם בלימוד התורה: שמן — רזין דרזין דאורייתא⁴⁵, ונמשך באופן של דבש, שמורה על ענין התענוג כפשוטו, ובפרט כפי שענין הדבש מבואר בארוכה בקבלה וחסידות⁴⁶.

וכן תהי' לנו — שתקויים ההבטחה ד"ישקני מנשיקות פיהו"⁴⁷, והיינו, שהענין ד"דבש וחלב תחת לשונך"⁴⁸, שהם "דברים שכיסה עתיק יומין"⁴⁹ — ילמד משיח צדקנו עם כל העם כולו.

וההכנה לזה — עי"ז שכבר בזמן הגלות שוללים אמירת התחנון בט"ו בשבט, וכאמור, שהטעם בזה הוא לפי שכל ד' ראשי השנים נעשים ענין אחד, החל מ"באחד בניסן ר"ה למלכים"³³, שכל ישראל מלכים הם⁵⁰, ובמילא נמשך גם "לרגלים", שבהם "יראה גו' פני הוי' אלקיך"⁵¹, "כדרך שבא לראות כך בא לראות"⁵², ועד ל"ר"ה לאילן .. ב"ה אומרים בחמשה עשר בו".

וכל זה נמשך בפועל בגלוי, שהרי זה פסק-דין בנגלה דתורה, הלכה למעשה בפועל, למטה מעשרה טפחים.

ויה"ר שיראו זאת בעיני בשר, ובקרוב ממש.

כ"ק אדמו"ר שליט"א ברך ברכה אחרונה, וטרם צאתו התחיל לנגן הניגון "כי אלקים יושיע ציון וגו'".



(48) שם ד, יא. וראה חגיגה יג, א.

(49) פסחים קיט, רע"א.

(50) ראה שבת סז, א. וש"נ. הקדמת

התקו"ז (א, ריש ע"ב). ועוד.

(51) פ' ראה טז, טז.

(52) חגיגה ב, א. וש"נ.

(44) ברכות כח, א. וש"נ.

(45) ראה אמ"ב שער הק"ש ספנ"ג (נב, ג [פא, ד]) ואילך. ובכ"מ.

(46) ראה תו"א תצוה פד, סע"ג ואילך.

(בהוספות) שמות קו, ד ואילך. וראה גם תו"מ

ח"ס ריש ע' 84. וש"נ.

(47) שה"ש א, ב.